

مفهوم کل‌نگری در پرستاری بر اساس یک مقاله مروری

نویسندگان: فاطمه قربانی*، دکتر مهوش صلصالی

۱- دانشجوی دکترای پرستاری، گروه کودکان، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز
۲- استاد پرستاری گروه داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

Journal of Education and Ethics in Nursing, Vol.7, No.3&4, Fall & Winter 2019

چکیده

مقدمه: در طی پیشرفت حرفه پرستاری، پرستاران با واژه‌هایی از قبیل تمامیت و کل‌نگری روبرو بوده‌اند. با توجه به اینکه این مقولات درون تئوری‌ها و عملکردهایی با رویکردهای متفاوت معرفی شدند، بنابراین از زمینه‌ای به زمینه دیگر و از دوره‌ای به دوره دیگر متفاوت بوده‌اند. هدف این پژوهش، آشکارسازی مفهوم کل‌نگری در دیدگاه فلسفی پرستاران و بررسی عوامل تأثیرگذار احتمالی در نهادینه شدن آن می‌باشد.

روش کار: مقاله حاضر یک تحقیق مروری - نقلی است که در سال ۹۳ با جستجوی بانک‌های اطلاعاتی از قبیل Iranmedex-SID-Pub med و Ovid-Google Scholar-Elsevier و با استفاده از کلمات کلیدی کل‌نگری، پرستاری کل‌نگر، رویکرد کل‌نگر و معادل انگلیسی آنها انجام شده است. تعداد ۴۱ مقاله به دست آمده که پس از تحقیق و تفحص، چکیده آنها در نهایت بر روی ۲۰ مقاله مورد بررسی قرار گرفت.

بحث: مفهوم کل‌نگری اشاره به این حقیقت دارد که بیشتر سلامتی و خوب بودن انسان، در زمان هماهنگی و تعادل تمام اجزای غیرقابل تفکیک وی با یکدیگر به وقوع می‌پیوندد. ارائه مراقبت کل‌نگر به مددجویان، موجب بازگرداندن خودآگاهی، توان و مسئولیت خودمراقبتی آنان شده و از طرف دیگر نقش بسزایی در ارتقاء جایگاه حرفه‌ای پرستاران و افزایش استقلال و خودباوری حرفه‌ای آنان دارد.

نتیجه‌گیری: عملکرد کل‌نگر در پرستاری موجب ارتقاء کیفیت زندگی مددجویان و رضایتمندی آنان می‌شود. در شرایط چالش برانگیز عصر حاضر، نهادینه کردن دیدگاه کل‌نگر در پرستاران با در نظر گرفتن عوامل مؤثر و رفع موانع اجرایی آن، توجه جدی مسئولین در زمینه‌های آموزش و مدیریت کشورمان را می‌طلبد.

واژگان کلیدی: کل‌نگری، مراقبت کل‌نگر، پرستاری

J Educ Ethics Nurs 2019; 7(3&4):23-30

مقدمه

(Smuts) فیلسوف بریتانیایی در تئوری خود بیان کرد که باید بین انسان‌ها و طبیعت رابطه هارمونی وجود داشته باشد. ایده کل-نگری (Holism) نیز برای اولین بار توسط بقراط در تئوری تداخل بیان شد. وی در این تئوری نشان داد که ذهن و بدن همدیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهند. این ایده بعدها توسط فلورانس نایتینگل به تفصیل شرح داده شد. او تلاش کرد تا مراقبت پرستار بر وحدانیت، خوب بودن (wellbeing) و رابطه میان انسان‌ها، وقایع و محیط متمرکز شود [۲]. در اواخر دهه ۱۹۷۰ دو الگو اصلی در پرستاری مطرح شده بود. یک گروه معتقد بودند که انسان‌ها یک مجموعه هستند و با وجود اهمیت

در طی ۳۰ سال گذشته تمرکز پرستاری از علم فیزیولوژیک به سمت مدل پرستاری، مراقبت و التیام، حرکت کرده است. این حرکت تحت عنوان یک الگو شیفت توسط واتسون توضیح داده شده است که به معنی تغییر پرستاری از کمک به پزشکان در عملکردهای پزشکی، به پرستاری در یک علم و هنر مجزای پرستاری می‌باشد. این تغییر تمرکز، اشاره به بازگشت پرستاری به فلسفه و آموزش فلورانس نایتینگل دارد که تأکید داشت پرستار باید از دست‌ها، قلب و فکرش برای ایجاد یک محیط بهبود یافته و التیام‌بخش برای مراقبت از بدن، ذهن و روح بیمار استفاده کند [۱]. در سال ۱۹۲۶ کریستین اسموت (J.Christian)

*نویسنده مسئول، نشانی: تبریز، شریعتی جنوبی، دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز.

تلفن تماس: ۰۴۱۳۴۷۹۶۷۷۰ - فاکس: ۰۴۱۳۴۷۹۶۹۶۹ - موبایل: ۰۹۱۴۱۰۵۱۵۸۷ - پست الکترونیک: ghorbanif@tbzmed.ac.ir

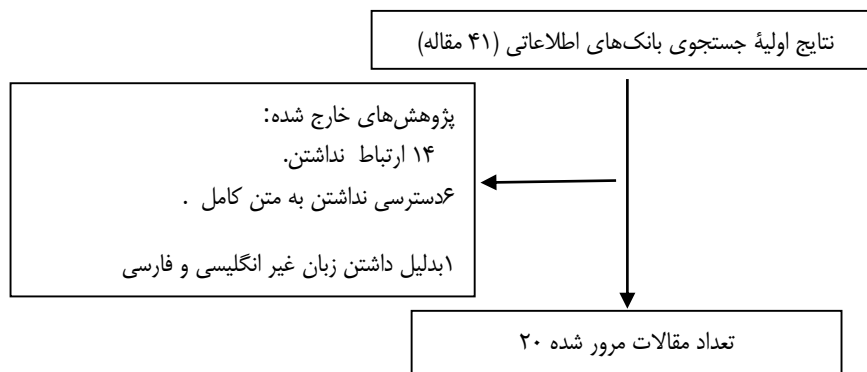
تاریخ پذیرش: ۹۷/۹/۵

تاریخ دریافت: ۹۷/۳/۲۳

روش کار

مقاله حاضر یک پژوهش مروری - نقلی (Narrative) است که در سال ۹۳ با جستجوی منابع کتابخانه‌ای و بانک‌های اطلاعاتی مانند Iranmedex-SID-Ovid-Google Scholar-Pub med Elsevier توسط محققین بررسی و با هدف دستیابی به درک روشنی از مفهوم کل‌نگری در پرستاری و عوامل تأثیرگذار احتمالی در نهادینه شدن آن در دیدگاه و عملکرد پرستاران انجام شده است. ابتدا کلمات کلیدی با استفاده از Mesh تعیین شده و سپس جستجو با استفاده از کلمات کلیدی کل‌نگری، پرستاری کل‌نگر، رویکرد کل‌نگر و معادل‌های انگلیسی آنها شامل Holism, Holistic nursing, Holistic approach در مدت زمانی ۱۱ سال (از سال ۲۰۰۳ تا سال ۲۰۱۴) انجام شده است. تعداد ۴۱ مقاله در نتیجه جستجو به دست آمد که پس از تحقیق عنوان و چکیده آنها، مقالاتی که به بررسی مراقبت کل‌نگر یا استفاده از درمان‌های مکمل در زمینه یک بیماری خاص پرداخته بودند و همچنین مقالاتی که دستیابی به متن کامل آنها ممکن نبود کنار گذاشته شدند. در نهایت ۲۰ مقاله که در خصوص توضیح و شفاف‌سازی مفهوم کل‌نگری در پرستاری بوده و به زبان فارسی یا انگلیسی منتشر شده بودند مورد بررسی قرار گرفته که این مقاله حاضر نگاشته شد. بررسی جستجوی مقالات در نمودار ۱ آمده است.

نیازهای روانی-اجتماعی، می‌توان اجزای مختلف آنها را به طور جداگانه و مستقل شناسایی و درمان کرد. سلامتی در این دیدگاه، به صورت نداشتن بیماری و یا کنترل و مدیریت بیماری تعریف می‌شود و احساس خوب بودن زمانی است که پزشک یا پرستار تشخیص می‌دهد فرد سالم است. گروه بعدی تأکید بر الگو کل‌نگری (Holism) داشتند و معتقد بودند جسم، ذهن و روح در تلفیق غیرقابل اجتناب با یکدیگر هستند و باید به عنوان یک واحد دینامیک که دارای تعامل باز با اجزای غیر قابل تفکیک می‌باشند مورد بررسی قرار گیرند. سلامتی در این دیدگاه به صورت احساس خوب بودن تعریف می‌شود با این شرط که انسان خود راحتی و آرامش را در ذهن و روحش تجربه کند [۳]. بنابراین وجود یک ارتباط هماهنگ بین سه بعد از موجودیت هر شخص یعنی جسم، ذهن و روح برای خوب بودن ضروری است [۴]. با گذشت زمان و در طی پیشرفت پرستاری، آنها با واژه‌هایی از قبیل تمامیت (Wholeness)، کل‌نگری و کل‌نگر (Holistic) مواجهه بوده‌اند. آن گونه‌ای که از زمینه‌ای به زمینه دیگر و از دوره‌ای به دوره دیگر متفاوت بوده است. به همین دلیل این مقولات درون تئوری‌ها و عملکردهایی با انگیزه‌ها و رویکردهای متفاوت معرفی شدند. این مقاله مروری با هدف دستیابی به درک روشنی از مفهوم کل‌نگری در پرستاری و عوامل تأثیرگذار احتمالی در نهادینه شدن و عملکرد مبتنی بر این دیدگاه تحریر شده است.

نمودار ۱: بررسی جستجو و انتخاب مقالات

یافته‌ها

پس از پژوهش مقالات یافت شده، اطلاعات در زمینه ریشه‌شناسی و معنی لغوی کل‌نگری، فلسفه کل‌نگری و عملکرد مبتنی بر آن، پژوهش کل‌نگر و اصول اخلاقی کل‌نگری به دست آمد که در پایین به صورت تفصیلی پرداخته می‌شود. چکیده‌ای از عوامل مرتبط با دیدگاه کل‌نگر در پرستاران و پیامدهای آن نیز در جدول ۱ آورده شده است.

معنی لغوی کل‌نگری

از نظر لغوی کل‌نگری از کلمه یونانی "Holos" به معنی کل و کامل گرفته شده است و در ادبیات پرستاری کل‌نگری، التیام دادن و سلامتی، مفاهیم مرتبط به هم می‌باشند [۵]. ریشه التیام دادن (Healing) و سلامتی (Health) نیز از کلمه یونانی "Hale"

به وسیله عواملی که آنها را در موقعیت‌های مختلف تحت تأثیر قرار می‌دهد [۲] و مفهوم مرکزی در این رویکرد، معالجه یا التیام بخشیدن است [۱۱]. کل‌نگری از لحاظ فلسفی با تئوری نظام‌های طبیعی برتالنی که روشی برای درک ارتباط درونی ساختارهای طبیعی در جهان فراهم می‌کند مطابقت دارد [۱۲]. مردم‌شناسی (Anthropology)، دیسپلینی بر پایه کل‌نگری است که منبع دیگری از اطلاعات را در مورد التیام دادن برای پرستاران فراهم کرده و می‌تواند در ارتقای تئوری کل‌نگری به آنان کمک کند [۶]. بنابراین اساس فلسفی یک پرستار کل‌نگر این باور است که، کل هر چیزی بیش از مجموع اجزاست و همچنین پایه عملکرد مبتنی بر کل‌نگری نیز عبارت است از؛ کمک به بیمار برای حفظ یک سبک زندگی که با سلامتی و رضایت وی همراه است. پارامترهایی که به این رویکرد هدایت می‌کنند شامل: تفکرات، احساسات، عقاید، نگرش‌ها و فرهنگ بیمار در هماهنگی با بدن، ذهن و روح وی می‌باشند [۲]. با این توصیف، هدف پرستار کل‌نگر کمک به بیماران برای توانمندسازی آنان در استفاده از توانایی‌های بالقوه خود برای بهبود و ارتقای کیفیت زندگی و سازگاری با تغییرات ایجاد شده در اثر روند بیماری‌شان است [۳] و بر محافظت، ارتقاء سلامتی و خوب بودن، کمک به التیام یافتن، پیشگیری از بیماری و صدمه، کاهش رنج بردن و حمایت از مردم برای دستیابی به آرامش، راحتی و تعادل در طی تشخیص و درمان تأکید دارد. دانش پرستاری کل‌نگر نه فقط از پرستاری بلکه از تئوری‌های کلیت، انرژی و وحدانیت و از سایر رویکردها و نظام‌های التیام دهنده گرفته می‌شود. به بیان دیگر پرستاران کل‌نگر علاوه بر تئوری پرستاری، از سایر تئوری‌ها و رویکردهای تمامیت و التیام، برای هدایت عملکردشان استفاده می‌کنند. این گونه فلسفه‌ها و تئوری‌های علمی، جهان بینی را ارائه می‌کنند که مرتبط با بودن است [۹]. در واقع پرستار کل‌نگر در علم بیومدیکال و روانی-اجتماعی، همانند هنرهای آزاد اندیشی چون فلسفه، موسیقی، تئاتر، اخلاق و تاریخ، پایه‌ای از دانش را کسب کرده [۱۰] و نسبت به ارتباط متقابل انسان و سایر جوامع جهانی آگاه‌تر می‌شوند [۸].

عملکرد کل‌نگر

عملکرد کل‌نگر در پرستاری عبارت است از ارتباطی با تمرکز بر همکاری پرستار - بیمار، جهت مراقبت که دانش، تئوری‌ها، تخصص‌ها، بینش و خلاقیت را به یکدیگر متصل می‌کند. در نتیجه عملکردها می‌توانند در سه بعد شناختی، تجربی و عاطفی سازماندهی شده [۱۰] و تمامی جنبه‌های جسمی، ذهنی، احساسی، معنوی، اجتماعی و اقتصادی بیمار با تأکید بر شأن و

به معنی کامل کردن بوده و این ریشه شناسی، مفهوم التیام دادن - سلامتی را در کل‌نگری پایه گذاری می‌کند [۶]. لغت کل‌نگری با این مفهوم که انسان‌ها چیزی بیش از ترکیب ذهن، جسم و روح هستند از ابتدای قرن بیستم در عرصه سلامت ب کار رفته است. انسان از جسم، ذهن و روح تشکیل شده است که در یک کل به هم پیوسته ترکیب شده و دارای اجزای غیرقابل تفکیک از یکدیگر هستند. این کل در درون خود، بین دیگر انسان‌ها و همچنین محیط در رابطه پویاست و وقتی تمامی اجزا در هماهنگی و تعادل با یکدیگر باشند حداکثر سلامتی و خوب بودن به وقوع می‌پیوندد [۳]. از طرف دیگر گفته می‌شود مفهوم کل‌نگری ریشه در فرهنگ ودیک (Vedic) هند باستان دارد که هزاران سال قبل وجود داشته است. در زبان سنسکریتی، برای توضیح ذات بشر به عنوان یک بخش جدایی ناپذیر از جهان هستی، از کلمه "Sarvah" به معنی کامل، سالم (دست نخورده) و یا صدمه ندیده استفاده می‌شده است. معنی اختصاصی‌تر این کلمه این است که زمانی که شکل فیزیکی بشر با یک منبع انرژی مطلق (روح) ترکیب می‌شود، یک موجودیت کامل، سالم و صدمه ندیده است. این تفسیر اشاره به این دارد که کل‌نگری حالت طبیعی بشر است که مستلزم وجود ارتباطات متقابل در درون انسان، میان انسان‌ها و ارتباط انسان با جهان می‌باشد. در حالت غیرطبیعی، بین اجزاء سازنده گسیختگی وجود دارد، روح از شکل فیزیکی جدا بوده و ارتباط انسان با جهان هستی قطع می‌شود که این می‌تواند باعث صدمه به کل شود [۷]. بررسی لغوی مفهوم کل‌نگری نشان می‌دهد که تعریف سلامتی، آسایش و حالت طبیعی برای انسان‌ها، تنها با نگرش همه جانبه و در نظر گرفتن آنها در درون نظام‌های درونی و بیرونی امکان پذیر است.

فلسفه کل‌نگری

از نظر فلسفی، کل‌نگری دیدگاهی است که ارتباط میان جسم، ذهن و روح افراد را تأیید کرده [۸] و همچنین تأکید می‌کند تجربه‌های انسان بصورت ذهنی توضیح داده می‌شوند و سلامتی یا بیماری به وسیله دیدگاه شخصی هر فرد تعریف می‌شود. این فلسفه به انسانیت منحصر به فرد تمام مردم بدون توجه به کیستی و چیستی آنها احترام می‌گذارد بنابراین از دیدگاه فلسفی، پرستاری کل‌نگر فقط یک چگونگی نیست بلکه یک جهان بینی و روشی از بودن در جهان است [۹]. این فلسفه بر وجود یک تعادل حساس بین علم و هنر، مهارت‌های درونی و تحلیلی، مهارت‌های خود مراقبتی و توانایی مراقبت از بیماران با استفاده از ارتباط متقابل و بینایی بدن، ذهن و روح تأکید دارد [۱۰]. به عبارت دیگر پرستاری کل‌نگر عبارت است از فهمیدن انسان‌ها

تحقیقات و تولید دانش در اوایل تاریخچه پرستاری، بیشتر متمرکز بر پیامدهای بیمار بوده است. بررسی مفهوم کل‌نگری در زمینه تحقیق و پژوهش نشان می‌دهد با وجود اینکه در دو دهه گذشته تحقیقات کل‌نگر افزایش داشته است اما، هنوز هم در خصوص پرستاری کل‌نگر تعداد پژوهش‌ها کم است. برای ارتقای دانش در پرستاری کل‌نگر، رویکردهای گوناگونی مناسب هستند ولی از دیدگاه دانشمندان رویکرد دگرگون شونده واحد (Unitary-Transformative) برای توضیح کامل پرستاری کل-نگر ضروری است [۱۱]. تمرکز اصلی این الگو بر این است که انسان‌ها میدان‌های انرژی و واحدهای تفکیک ناپذیری هستند که در فضای ارتباطی با یکدیگر تلفیق شده و در یک فرآیند ارتباطی متغیر و رو به جلو در حال حرکت هستند [۳]. به طور کلی تحقیقات در پرستاری کل‌نگر متمرکز بر ارتباط و التیام دادن می‌باشد [۱۵]. طبق نظر انجمن پرستاری کل‌نگر آمریکا، تحقیق و پژوهش در پرستاری کل‌نگر، باید با همکاری پرستاران اجرایی انجام گیرد تا هم تجربه‌های انسان‌ها از سلامتی و همچنین التیام دادن و بیماری درک شود و هم تأثیر عملکردهای پرستاری بر سلامتی بیماری و بهبودی مددجویان ارزیابی شود. تحقیق حمایت‌کننده از پرستاری کل‌نگر شامل: طرح‌های توصیفی، اکتشافی و همچنین ترکیب رویکردهای فرآیند زیباشناختی و چارچوب تئوریک متمرکز بر فهم کامل ماهیت پرستاری کل‌نگر است [۱۱].

اصول اخلاقی: اصول اخلاقی مطرح شده در پرستاری کل‌نگر شامل: شش اصل امنیت، زمینه عملکرد، تنوع فرهنگی، دسترسی، همکاری و معنویت می‌باشد. که از بین یازده اصل اخلاقی پیشنهاد شده توسط پرستاران ایالات متحده انتخاب و معرفی گردیده‌اند [۱۶].

مقام وی مورد توجه قرار گیرد. مؤسسه پرستاری کل‌نگر آمریکا در سال ۱۹۸۱ با بیش از ۴۵۷۰ عضو و با به اشتراک گذاری فلسفه و ارزش‌های مرکزی کل‌نگری تأسیس شد. پرستاری کل‌نگر در سال ۲۰۰۶ به عنوان یک تکنیک تخصصی به رسمیت شناخته شد و زمینه روشنی از عملکردها و استانداردها را که پرستاری کل‌نگر را از سایر روش‌های پرستاری تشخیص می‌داد را تثبیت کرد [۱۳]. طبق نظر این سازمان، تمام پرستارانی که هدف آنها معالجه تمام وجود شخص از تولد تا مرگ می‌باشد جزء پرستاران کل‌نگر می‌باشند [۱]. استانداردهای پرستاری کل‌نگر از نظر انجمن پرستاری کل‌نگر آمریکا، بر اساس آن دسته از ارزش‌های محوری است که پشتیبانی‌کننده همه عملکردهای پرستاری حرفه‌ای می‌باشند. این استانداردها برای سطح کارشناسی نوشته شده و لازم است پرستاران اجرایی با پذیرش این فلسفه، دانش و مهارت مبتنی بر شواهد و آمیخته با شفقت داشته و مراقبتی مطابق با نیازها و خواسته‌های مددجو فراهم کنند [۱۴]. دانشمندان پرستاری معتقد به فلسفه کل‌نگر از جمله؛ راجرز در علم انسان واحد و واتسون در علم مراقبت نیز، به طور اختصاصی به تعاریف و ویژگی‌های مراقبت کل‌نگر پرداخته‌اند [۷]. بنابراین تکنیک پرستاری کل‌نگر، بر پایه بدنه مجزایی از دانش به دست آمده از بنیان‌های تئوریک و فلسفی مراقبت، ارتباط و همکاری می‌باشد. ارزش‌های محوری پرستاری کل‌نگر شامل: روش‌های بودن، دانستن، مراقبت از خود و تعهدات آموزشی مادام‌العمر برای آموزش و ارتقای حرفه‌ای است که یک چارچوب اخلاقی، معنوی و عقلانی برای عملکرد، آموزش و تحقیق کل‌نگر فراهم می‌کند [۱۳].

تحقیق و پژوهش کل‌نگر

جدول ۱: چکیده عوامل مرتبط با دیدگاه کل‌نگر در پرستاران و پیامدهای آن

مطالعه	کشور	مجله	عنوان مقاله	موارد اشاره شده
McEvoy et al, 2008	ایرلند	Nurse Education in Practice	Holistic practice – A concept analysis	ارتباط پرستار- بیمار به عنوان پیش نیاز در عملکرد. پرستاری زمانی رخ می‌دهد که ارتباط دو جانبه شکل بگیرد.
Carbogim et al, 2013	برزیل	of Journal Nursing Education and Practice	Nursing education in Brazil: A look at holism in care	همکاری بین فرآیندهای تکنیکی، نگرش‌ها و رفتارها جهت اجرای کل‌نگری در عملکرد بالینی به نحوی که پاسخی برای نیاز بیماران ایجاد شود.
Erickson et al, 2007	آمریکا	Nursing Clinics of North American	Philosophy and Theory of Holism	توجه به دانش خودمراقبتی بیمار، پذیرش بی قید و شرط بیمار، عشق و شفقت از سوی پرستاران.
O'Brien King et al, 2006	آمریکا	EXPLORE	Perceived Barriers to Holistic Nursing in Undergraduate Nursing Programs	حساسیت حرفه پرستاری به نیازهای بیمار، صرف زمان و حمایت از پرستاری مشفقانه توسط استادان پرستاری جهت غلبه بر موانع.
Jasemi et al, 2014	ایران	مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی	عوامل انگیزشی مؤثر در ارائه مراقبت برگرفته از دید کل‌نگر: یک تحقیق کیفی	ویژگی‌های شخصی پرستاران، تجربه بیماری ایشان، افزایش دانش نسبت به نیازهای مختلف بیمار و تأثیر اعتقادات و باورها.
McEvoy et al, 2008	ایرلند	Nurse Education in Practice	Holistic practice – A concept analysis	
Strendberg et al, 2007	سوئد	BMC Family Practice	The perceived meaning of a (w)holistic view among general practitioners and district nurses in Swedish primary care: aqualitative study	دانش و آگاهی پرستاران در توجه همه جانبه به نیازهای بیمار.
Agebati et al 2012	ایران	فصلنامه مراقبت مبتنی بر شواهد	مفهوم کل‌نگری در تئوری‌های پرستاری: یک مرور یک‌پارچه	ارتقای احساس خوب بودن بیمار و همچنین پرستار، حفظ انسانیت و کرامت انسان.
Holt-Waldo, 2011	آمریکا	Dissetation	The lived experience of being a holistic nurse educator	بهبود عملکرد و مهارت پرستاران، ارتقای جایگاه حرفه‌ای، افزایش استقلال و خودباوری حرفه‌ای [۲۳].
King MO et al, 2006	آمریکا	EXPLORE	Perceived Barriers to Holistic Nursing in Undergraduate Nursing Programs	محبوبیت حرفه پرستاری و اصلاح دید جامعه.

عوامل مرتبط با دیدگاه کل‌نگری

پیامدهای پرستاری کل‌نگر

بحث

بیمار ایجاد می‌شود به طوری که این عوامل در برخورد با نیازهای سلامتی وی می‌باشند [۲]. در برخی از معانی بیان شده، همه عملکردهای پرستاری به دلیل اینکه یک رویکرد زیستی،

پایه و اساس پرستاری کل‌نگر، یک‌پارچه کردن نیازهای فیزیکی، روانی و عاطفی بیمار با عقاید اجتماعی فرهنگی وی می‌باشد که با تثبیت ارتباط سالم بین زمینه‌های مختلف زندگی

در زمینه آموزش نیز برای ایجاد و تثبیت دید کل‌نگر و گسترش شیوه مراقبتی برگرفته از آن بر برنامه‌های درسی و مدل‌های پرستاری حاوی علوم رفتاری تأکید گردد [۲۰ و ۲۱]. نتایج پژوهش‌های مختلف دربرگیرنده آن است که برخلاف تمام تلاش‌های آموزشی در گسترش مراقبت برگرفته از دید کل‌نگر، هنوز هم مراقبت‌های ارائه شده توسط پرستاران بیشتر به ابعاد جسمی بیماران معطوف بوده و ابعاد ذهنی، روحی و روانی بیماران نادیده گرفته می‌شود و در دنیای امروز این امر یکی از چالش‌ها و بحران‌های مهم حرفه پرستاری محسوب می‌گردد. بنابراین به نظر می‌رسد که علاوه بر شیوه مدیریت و آموزش، عوامل دیگری نیز در این زمینه دخالت دارد.

نتیجه یک پژوهش کیفی در زمینه عوامل مؤثر در مراقبت کل-نگر از بیماران که در دانشگاه علوم پزشکی تبریز انجام گرفته است، نشان می‌دهد که جدا از آموزش‌های صورت گرفته در زمینه دیدگاه کل‌نگری، ویژگی‌های شخصیتی، تجربه‌های بستری و اعتقادات و باورهای پرستاران، نقش کلیدی و اساسی در توجه به نیازهای مختلف بیماران داشته است و از جمله عوامل تسهیل‌کننده و مؤثر در داشتن دیدی کل‌نگر و ارائه مراقبت کل‌نگر می‌باشد. ویژگی‌هایی نظیر داشتن شخصیت عاطفی، خون‌گرم و اجتماعی با ایجاد صمیمیت و همدلی منجر به شکل‌گیری ارتباط عمیق‌تر بین پرستار و بیمار شده و در نتیجه سبب شناخت بهتر مشکلات بیمار و در نهایت ارائه مراقبت همه جانبه می‌شود. تجربه‌های بستری قبلی در پرستاران یا خانواده آنها، با ایجاد حس مشترک موجب افزایش درک و شناسایی نیازهای مددجو گشته و اعتقادات و باورهای اخلاقی در پرستاران، آنان را به تلاش در جهت رفع تمام نیازها و ارائه مراقبت همه جانبه از بیماران برمی‌انگیزد [۲۲]. اما توجه به این نکته لازم است که علاوه بر افزایش دانش، مهارت‌های ارتباطی و اعتقادات درونی، متناسب بودن ویژگی‌های شخصیتی با حرفه پرستاری نیز از جمله عوامل مهم و تأثیرگذار در پذیرش دید کل‌نگر در پرستاران می‌باشد که می‌تواند منجر به ایجاد حس تعهد و مسئولیت در آنان شود. بنابراین توجه به روحیات و ویژگی‌های شخصیتی داوطلبان ورود به رشته پرستاری و تقویت این ویژگی‌ها، طی دوره آموزشی می‌تواند در تغییر نگرش نامناسب پرستارانی که مراقبت کل‌نگر را امری غیرتخصصی یا غیر ضروری می‌دانند مؤثر بوده و منجر به شکل‌گیری و تثبیت دیدگاه کل‌نگر در ارائه مراقبت‌ها گردد. بدین وسیله پرستاران کل‌نگر، متعهد و مسئولیت‌پذیر پرورش می‌یابند که در میان تغییرات سریع نظام‌های درمانی، با تأکید بر جنبه‌های درونی موقعیت انسان و هنر مراقبت و تسکین دادن خویش، باعث می‌شود که مراقبت همه جانبه‌ای از بیماران انجام

روانی و اجتماعی (Biopsychosocial) دارند، می‌توانند جامع آن باشند. اما آنچه که پرستاری کل‌نگر را شکل ویژه‌ای می‌بخشد؛ این است که بر اساس عملکردی که همه بشر، ارتباط متقابل بدن، ذهن، روح، عاطفه، انرژی، محیط و جنبه‌های اجتماعی فرهنگی را تشخیص می‌دهد؛ یک فلسفه و یک بدنه دانش و تنظیمات پیشرفته پرستاری است که در این زمینه به کار برده می‌شود [۹]. فرآیند مراقبت کل‌نگر یک مدل چرخه‌ای است که با توجه به ابعاد مختلف عملکرد پرستاری از قبیل بعد شناختی، عاطفی و تجربی تثبیت شده و به وسیله فلسفه و تئوری کل-نگری هدایت می‌شود [۱۰]. منحصر به فرد بودن فرآیندهای مراقبت در پرستاری کل‌نگر، به مسائل مراقبت از بیمار و همچنین مراقبت از خود به عنوان مراقبت دهنده مربوط می‌باشد. «باربارا دوزی» در کتاب **ارتباط شخصی** می‌نویسد: زمانی که پرستاران با طبیعت انسانی خود تماس می‌یابند، ظرفیت‌های مراقبتی آنان برای تماس یافتن با طبیعت انسانی دیگران تقویت می‌شود [۱۳]. نتایج پژوهش‌های به دست آمده نشان دهنده آن است که یکی از جنبه‌های مهم عملکرد پرستاری کل‌نگر، ارتباط با بیمار می‌باشد که از طریق آن به نگرانی‌های پیچیده فیزیولوژیکی، عاطفی و روانی مددجو پاسخ داده می‌شود. کوبین و همکاران در پژوهش خود بیان کردند ارتباط در پرستاری کل‌نگر یک رابطه التیام دهنده است که شامل: همدلی، مراقبت، عشق، اعتماد، اطمینان، صداقت، تواضع و احترام می‌باشد. این پارامترها فرآیند تسکین بخشیدن را تسهیل کرده و نشان دهنده کیفیت ارتباط متقابل بین فرد التیام دهنده و گیرنده است. در این ارتباط دو جانبه، پرستار با ایجاد فضایی از اعتماد، مددجو را وارد فرآیند ارتباط مشترک کرده و او خود را به عنوان یک انسان آگاه و دارای قدرت تصمیم‌گیری و شریک درمان می‌پذیرد [۱۷]. اما عوامل چالش برانگیزی از قبیل احساس تهدید و ناامنی می‌تواند مانع درگیر شدن کامل پرستار با نیازهای بیمار در تمامی زمینه‌ها و ارائه مراقبت به صورت کل‌نگر شود [۱۸].

طبق تحقیقات مرور شده، شکل‌گیری و تثبیت دیدگاه کل‌نگر در پرستاران با عوامل متعددی مرتبط می‌باشد از جمله؛ اینکه پرستاران در قرن بیست و یکم در تمامی سطوح با نیازهای تکنولوژیک مانند: تغییرات سریع و افزایش‌کننده درمان‌ها در درون و بین حرفه‌ها، محیط‌های مشارکتی، بیمارانی با زمینه‌ها و فرهنگ‌های بی‌شمار، همچنین فشارهای سیاسی ناشی از اصلاحات سلامتی روبرو هستند که به نظر می‌رسد پایدار نگه داشتن پرستاری کل‌نگر را با چالش مواجهه می‌کند [۱۳] بنابراین لازم است جهت دستیابی به عملکرد کل‌نگر، در سیاست‌های خرد و کلان مؤسسات شفافیت ایجاد شده [۱۹] و

کل‌نگر، عملکردی است که همهٔ انسان‌ها در ارتباط‌های متقابل بدن، ذهن، روح، عاطفه را مدنظر قرار می‌دهند. عوامل مختلفی از قبیل دانش و آگاهی، ویژگی‌های شخصیتی، ارتباط بین فردی و... در گسترش دیدگاه کل‌نگر در پرستاران مؤثر می‌باشند. در کنار این موارد تلاش در جهت نهادینه کردن دیدگاه کل‌نگری از طریق آموزش و رفع موانع اجرایی آن در کشور ما، توجه جدی مسئولین قسمت‌های آموزش و مدیریت را می‌طلبد. بررسی راهکارهایی جهت انتقال فلسفهٔ کل‌نگری و تثبیت آن در دیدگاه دانشجویان پرستاری و همچنین طراحی ابزاری جهت سنجش ارائهٔ مراقبت کل‌نگر، توسط پرستاران برای پژوهش‌های بعدی پیشنهاد می‌شود.

گیرد. استاندارد بودن شرایط محیط کار از جمله نیروی انسانی کافی (نسبت پرستاران به بیماران) در محیط‌های بالینی نیز عامل انکار ناپذیر دیگری است که جدا بر خصوصیات اخلاقی و روانشناختی پرستاران، در ارائهٔ مراقبتی جامع و کل‌نگر به مددجویان مؤثر می‌باشد. بنابراین به نظر می‌رسد حجم کاری زیاد و کمبود تعداد پرستاران در کشور ما، مانعی بزرگ در تحقق مراقبت جامع و کل‌نگر از بیماران است.

نتیجه‌گیری

کل‌نگری دیدگاهی است که بیان می‌کند، انسان چیزی بیش از ترکیب ذهن، جسم و روح می‌باشد و مراقبت مبتنی بر دیدگاه

References:

1. King MO, Gates MF. Teaching Holistic Nursing: The Legacy of Nightingale. *Nurse Clin N Am* 2007; 42: 309-333.
2. Selimen D, Andsoy I. The Importance of a Holistic Approach during the Perioperative Period. *AORN Journal* 2011; 93(4): 482-490.
3. Agebati N, Mohammadi E, Ahmadi A. [The Concept of Nursing in Holistic Theories: An Integrative Review. *Evid based nurs* 2012; 2(2): 67-83. Persian.
4. Tjale AA, Bruce J. A concept analysis of holistic nursing care in pediatric nursing. *Curatiosis* 2007;30(4): 45-52.
5. McEvoy L, Duffy A. Holistic practice – A concept analysis. *Nurse Edu Pract* 2008;8: 412-419.
6. Reed PG, Shearer NG, Nicoll LH. Perspectives on Nursing Theory. 4th ed. Philadelphia: LIPINCOTT Williams&Wilkins 2004.
7. Erickson H. Philosophy and Theory of Holism. *Nurs Clin of North Am* 2007;42: 139-163.
8. King M, Marie F. Perceived barriers to holistic nursing in undergraduate nursing programs. *Explore* 2006; 2(4): 334-348.
9. Mariano C. Holistic Nursing as a Specialty: Holistic Nursing Scope and Standards of Practice. *Nurs Clin of North Am* 2007;42: 165-188.
10. Potter P, Frisch N. Holistic Assessment and Care: Presence in the Process. *Nurs Clin of North Am* 2007;42: 213-228.
11. Hagedorn M, Zahourek R. Research Paradigms and Methods for Investigating Holistic Nursing Concerns. *Nurs Clin of North Am*. 2007;42: 335-353.
12. Dossy BM, Keegan L, Guzzetta CE. Holistic Nursing. 3rd ed. Maryland: Aspen Publishers, Inc 2000.
13. Hanley MA, Hines ME, Koithan M, Sierpina V, Kreitzer MJ. AHNA: Providing Transformative Innovations in Holistic Nursing Praxis. *Explore* 2010; 6(4): 271-274.
14. Frisch NC. Standards of Holistic Nursing Practice as Guidelines for Quality Undergraduate Nursing Curricula. *J Prof Nurs* 2003; 19(6): 382-386.
15. Zahourek R. What is holistic nursing research? Is it different? *Beginnings* 2006; 26(5): 4-6.
16. Kubsch SM, Hankerson CH, Ghoorahoo R. Content analysis of holistic ethics. *Complement Ther Clin Pract* 2005; 11: 51-57.
17. Quinn J, Smith M, Rittenbaugh C, Swanson K. Research guidelines for assessing the impact of healing relationship in clinical nursing: Definitions and standards in healing research. *Altern Ther Health Med* 2003; 9(3): 65-79.
18. Johns C. How holistic are we? The role of narrative, storytelling and reflection in the development of holistic practice. *Eur J Cancer Care* 2012; 21: 561-564.
19. Carbogim FC, Friedrich DBC, Soares TC, Casrto EAB. Nursing education in Brazil: A look at holism in care. *J Nurs Edu* 2013; 3(2): 93-102.
20. Strandber EL, Ingvar O, Borgquist L, Wilhelmsson S. The perceived meaning of a holistic view among general practitioners and district nurses in Swedish primary care: a qualitative study. *BMC Fam Pract* 2007; 8: 1-8.
21. Olive P. The holistic nursing care of patients with minor injuries attending the A&E department. *Accid Emerg Nurse* 2003; 11(1): 27-32.
22. Jasemi M, Valizadeh L, Zamanzadeh V, Taleghani F. [The effect of factors in providing holistic care: a qualitative study. *IJME* 2014; 6: 77-87. Persian.
23. Holt-Waldo NY. The lived experience of being a holistic nurse educator [dissertation]. MN(USA): Capella University; 2011.

Concept of Holistic in nursing: A review article

Fatemeh Ghorbani^{1*}, Mahvash Salsali²

Received: 2018/13/6

Accepted: 2018/26/11

1. PhD candidate of nursing, Tabriz University of medical sciences
2. Nursing professor, Tehran University of medical sciences

Journal of Education and Ethics in Nursing, Vol.7, No.3&4, Fall & Winter 2019

J Educ Ethics Nurs 2019; 7(3&4):23-30

Abstract:

Introduction:

During the development of nursing profession, nurses have encountered such terms as wholeness and holism. Considering the fact that these issues were introduced into theories and practices with different approaches, they differed from context to context and period to period. The purpose of this study was to clarify the concept of holism in nurses' philosophical views and to investigate possible relevant factors in its institutionalization.

Methods & Materials:

This is a narrative review study that was done in 2014 by exploring databases such as Pubmed, Elsevier, Ovid, Google Scholar, SID and Iranmedex and using Holistic, Holistic Nursing and Holistic Approach in nursing and their English equals keywords. 41 articles were found and after studying their abstracts, 20 articles were selected for review.

Results:

The concept of holism refers to this fact that the maximum of wellbeing and health occurs when all of the human being's inseparable features are balanced and in harmony with each other. Delivering holistic care to clients serves to retrieve their awareness, power and self-care responsibility and has a critical role in developing nurses' professional position and increasing their authority and professional self-confidence.

Conclusion:

Holistic practice in nursing leads to the improvement of clients' lifestyle and satisfaction. In today's challenging condition, the officials' close attention in education and management is needed to consider influencing factors in establishing a holistic overview in nurses and removing barriers to practicing it.

Keywords: Holistic, Holistic Caring, Nursing